

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ФОРМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕФЛЕКСІЇ ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ У СТУДЕНТСЬКІ РОКИ

Значні соціальні зміни, які мають місце в нашій країні, висувають особливі вимоги до рівня професіоналізму сучасних спеціалістів. Одним з найважливіших аспектів професійного розвитку особистості, а також її самореалізації є свідоме планування власного професійного просування, кар'єри. Допомогти у цьому може рефлексивна підтримка професійного становлення майбутнього спеціаліста в студентські роки.

Відомо, що лише в процесі професійного навчання у ВНЗ відношення «людина — професія», що дотепер визначалося лише уявленнями особистості про обрану професію (не завжди вичерпними, часто інфантильними, ідеалізованими), починає опосередковуватися необхідністю включення студентів в активну, практичну діяльність, формування себе як професіонала, суб'єкта професійного відношення. На цьому етапі починає складатися образ *«Я — як професіонал, що розвивається»*, формується професійна само-ідентичність, що включає в себе рефлексивне прийняття і підтвердження внутрішньої і зовнішньої тотожності професіоналам у визначеній сфері трудової діяльності, що має відображення у різних образах «Я»: *«Я як професіонал»*, *«Мій ідеал професіонала»*, *«Моя можлива кар'єра»*, *«Мій спосіб досягнення професійного успіху»* та ін.

На наш погляд, доцільним було б введення до навчального процесу своєрідного рефлексивного тренінгу, який можна було б реалізувати під час проведення практичних занять і самостійної роботи студентів з курсів психолого-педагогічного циклу, із застосуванням спеціальних прийомів розвитку різних аспектів професійної рефлексії.

Цей тренінг повинен носити характер взаємодії, що розвиває, у системі *«викладач — студент як майбутній професіонал»*. Такий підхід дозволяє студентам зайняти активну позицію стосовно всіх етапів тренінгу і дає їм можливість: а) активізувати професіоналізацію як процес; б) звертатися до екзистенціальних феноменів — змістів, цінностей, Я-концепції своєї майбутньої професійної діяльності; в) створити цілісний, багатогранний образ індивідуального професійного життя; г) одержувати великий матеріал для подальшої змістовної аналітичної і концептуальної роботи з активізації і поглиблення професійної та особистісної ідентифікації; д) сприяти формуванню й становленню *«Я-концепції професіонала»* тощо.

Тренінг дозволить особистості за допомогою рефлексії побачити в собі, розкрити, розгорнути, перевести в конкретні вчинки і дії свій професійний потенціал. Знання щодо способів і прийомів рефлексії, самопізнання, саморозвитку студенти одержують від викладача-психолога, який дає їм моделі рефлексивної діяльності через конкретні методичні прийоми, що мають рефлексивний характер. Ці прийоми повинні бути нескладними за змістом і не займати багато часу. Наприклад, можна використовувати проєктивні малюнки, написання творів на відповідну професійну тему або ж заповнення експрес-анкет, які містять питання про особливості професійного становлення особистості на даному етапі її розвитку та очікування від майбутнього.

Пропонована модель практичної підтримки професійного становлення за допомогою рефлексивних технік, може застосовуватися як для індивідуальної, так і для групової роботи зі студентами. В перспективі, на її основі можуть бути розроблені інші консультативні й тренінгові програми для збільшення числа рефлексивно-обдарованих особистостей, активно орієнтованих на професійне життя. Також, на наш погляд, техніки, запропоновані в цій моделі, можуть стати інструментарієм для відбору фахівців економічних спеціальностей.

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИКЛАДАННІ ЮРИДИЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Використання сучасних технологій у викладанні засноване на осмисленні практичного педагогічного досвіду, цілеспрямованій педагогічній діяльності, зорієнтованій на зміні та розвитку навчально-виховного процесу з метою досягнення вищих результатів, одержання нового знання, формування якісно іншої педагогічної практики. Сучасні технології надають студентам можли-

вість мислити оригінально, творчо підходити до вирішення поставлених завдань на заняттях, викладачеві — пристосовуватись до постійних змін сучасного світу та потреб молоді.

Сучасні технології у викладанні налічують низку форм і методів викладання матеріалу і проведення семінарських, практичних занять. Звичайно, викладач не повинен нехтувати традиційними прийомами та засобами, але найбільш вміле поєднання статичних і сучасних елементів викладання — гарантія повного засвоєння матеріалу та оволодіння необхідними компетентностями.

Ми вважаємо за необхідне виділити деякі види та форми сучасного навчального процесу, що поліпшить засвоєння матеріалу, зацікавить студента та створить двосторонній зв'язок викладач-студент (студент-викладач): 1) Інтерактивні технології навчання — технології, які включають у себе чітко спланований очікуваний результат навчання, навчальний процес заснований на взаємодії всіх його учасників: кожен студент має конкретне завдання, за яке він повинен публічно прозвітуватись, або від його діяльності залежить якість виконання групового завдання (малої групи чи академічної групи в цілому). 2) Кейс-метод — метод навчання, що полягає у глибокому і деталізованому дослідженні реальної чи імітованої ситуації та забезпечує виявлення її окремих чи загальних характерних властивостей. 3) Лекція-візуалізація — форма подавання лекційного матеріалу засобами ТЗН чи аудіо-, відеотехніки, що передбачає розгорнуте чи коротке коментування викладачем візуальних матеріалів (натуральних об'єктів — людей у їхніх діях і вчинках, у спілкуванні; картин, малюнків, фотографій, слайдів, схем, таблиць, графіків, моделей). 4) Лекція із задалегідь запланованими помилками — вид лекцій, розрахований на стимулювання студентів до постійного контролю запропонованої інформації (пошук помилки: змістової, методологічної, методичної, орфографічної). Наприкінці лекції проводиться діагностика знань та вмінь студентів і аналіз зроблених помилок. 5) Нестандартне навчальне заняття — імпровізоване навчальне заняття, що має нетрадиційну (невстановлену) структуру. 6) Операційні ігри — форма ігрових занять, що спрямована на відпрацювання студентами конкретних операцій (наприклад, методики написання твору, методики організації та проведення тренінгових занять). 7) Рольова гра — імітаційний ігровий метод активного навчання, в якому моделюються та вирішуються проблемні ситуації, типові проблеми сучасної юридичної практики. 8) Семінар-конференція — різновид семінарських занять, на якому студенти виступають із завчасно підготовленими доповідями та відповідають на запитання колег.

Окремо потрібно виділити сучасний підхід до навчання студентів, що прийшов з практики тренінгової роботи з дорослою аудиторією, при якому викладач займає позицію помічника і допомагає студенту самостійно знаходити необхідну інформацію та відповіді на запитання, освоювати певні навички, що додатково мотивує студента до навчання і забезпечує більш ефективне засвоєння знайденої інформації та набутих навичок. Його назва фасилітація. Такий підхід до викладання можливо використовувати на практичних, семінарських заняттях студентів, тим самим забезпечуючи формування необхідних якостей повноцінного спеціаліста-правника.

*Виноградова Г.В., к.ю.н., доцент
кафедри цивільного та трудового права*

НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ВИКЛАДАННЯ СІМЕЙНОГО ПРАВА

Сімейне право, як навчальну дисципліну для студентів юридичних ВНЗ і факультетів, з повною впевненістю можна визнати однією з основних. Саме у процесі викладання цього курсу, зокрема, під час практичних і семінарських занять, при вирішенні конкретних завдань (казусів), є можливість представити студентам комплексну характеристику ситуації, застосовуючи норми різних галузей матеріального і процесуального права.

Слід зосередити увагу на певній специфіці сучасної методики викладання права. Вона полягає у поєднанні традиційних і інноваційних наукових методів при викладанні даної правничої дисципліни.

Акцент доцільно зробити саме на методах стимулювання та мотивації навчання як таких, що є ключовими у навчальному процесі. Перш за все, мова йде про застосування активних форм і методів викладання, зокрема, пізнавальна гра, навчальна дискусія тощо. Ці та інші ігрові форми, методи колективної розумової праці активно використовуються сучасною педагогічною наукою і дають, безумовно, позитивні результати.

Одночасно, слід зосередитись також на змістовому наповненні дисципліни, з урахуванням реалій сьогодення та сучасних тенденцій розвитку цієї галузі, що, власне, і зумовлює найбільш ефективне та продуктивне використання зазначених наукових методів викладання дисципліни.